

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи

на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр та найменування спеціальності)

за освітньою програмою «Облік, аудит і податковий консалтинг»
(назва освітньої програми)

на тему: «Облік і контроль кредиторської заборгованості: теорія та практика
(на прикладі ТОВ «АКМЕГА»)»

Виконавець:

студентка факультету менеджменту, обліку та
інформаційних технологій
групи 41

Тішанська Маргарита Олександрівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

кандидат економічних наук, доцент
(науковий ступінь, вчене звання)

Сиротенко Наталія Анатоліївна
(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Одеса 2024

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Успішне функціонування будь-якого підприємства багато в чому залежить від ефективного управління грошовими потоками та фінансовими ресурсами. Важливим елементом цього процесу є належний облік і контроль кредиторської заборгованості — зобов'язань суб'єкта господарювання перед контрагентами за отримані товари, роботи та послуги. Відсутність належного контролю над кредиторськими боргами може призвести до порушення платіжної дисципліни, нарахування штрафних санкцій, погіршення ділових взаємовідносин та становити загрозу для фінансової стабільності підприємства. Тому питання створення дієвої системи обліку та контролю кредиторської заборгованості набуває неабиякої актуальності для забезпечення прозорості фінансових операцій, оптимізації грошових потоків і сталого розвитку суб'єкта господарювання.

Проблематика обліку і контролю кредиторської заборгованості завжди перебувала у фокусі уваги науковців та практиків. Зокрема, вчені-економісти Бутинець Ф. Ф., Калюга Є. В., Максимова В. Ф. наголошували на важливості своєчасного та достовірного відображення кредиторських боргів як запоруки фінансової стійкості підприємства. Крім того, як зазначають Бурченков О. В., Петренко Н. І., Ярова В. В., належний контроль за станом кредиторської заборгованості є невід'ємним елементом системи управління суб'єктом господарювання. Проте, динамічний розвиток інформаційних технологій, оновлення законодавчого поля, зміни методичних підходів зумовлюють необхідність постійного вдосконалення відповідних облікових та контрольних процедур.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є вивчення теоретичних засад та практичних аспектів обліку і контролю кредиторської заборгованості, а також обґрунтування напрямів удосконалення цих процесів на підприємстві ТОВ «АКМЕГА».

Для досягнення поставленої мети передбачено виконання таких завдань:

- дослідити визначення, класифікацію та методику оцінки кредиторської заборгованості;
- розглянути особливості кредиторської заборгованості;
- ознайомитися з питанням автоматизації обліку кредиторської заборгованості та дискусійні питання;
- вивчити методику обліку кредиторської заборгованості на прикладі ТОВ «АКМЕГА»;
- розглянути напрями вдосконалення обліку у ТОВ «АКМЕГА»;
- дослідити теоретичні аспекти контролю кредиторської заборгованості;
- розглянути контроль заборгованості на прикладі ТОВ «АКМЕГА»;
- проаналізувати основні показники кредиторської заборгованості;
- визначити напрями вдосконалення контролю у ТОВ «АКМЕГА».

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є процеси обліку та контролю кредиторської заборгованості на підприємстві. Предметом дослідження виступають теоретико-методичні засади та практичні аспекти організації і системи обліку і контролю кредиторських зобов'язань суб'єкта господарювання.

Методи дослідження. У роботі використано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема: аналіз і синтез, індукцію та дедукцію — для дослідження теоретичних основ обліку та контролю; горизонтальний та вертикальний аналіз — для вивчення динаміки і структури кредиторської заборгованості; графічний метод — для наочного представлення результатів аналізу та ін.

Інформаційна база дослідження. Інформаційну основу роботи становлять законодавчі та нормативні акти у сфері бухгалтерського обліку і контролю, наукові праці провідних вітчизняних і зарубіжних вчених, матеріали періодичних видань, ресурси мережі Інтернет. Для вивчення практичних питань використано установчі документи, облікову політику, фінансову звітність, дані синтетичного та аналітичного обліку ТОВ «АКМЕГА».

Структура роботи зумовлена логікою дослідження і складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (40 найменувань) та 18 додатків. Загальний обсяг роботи становить 75 сторінок. Основний зміст викладено на 67 сторінках. Робота містить 14 таблиць, 2 рисунка.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділу **«Теоретичні основи обліку кредиторської заборгованості»** було розкрито економічну сутність, визначення та класифікацію кредиторської заборгованості відповідно до нормативно-правових актів та наукових джерел. Також було розглянуто порядок визнання та оцінки різних видів кредиторської заборгованості на дату балансу та на дату погашення. Окрему увагу було приділено нормативно-правовому регулюванню обліку кредиторської заборгованості та особливостям його автоматизації, зокрема перевагам і недолікам застосування спеціалізованого програмного забезпечення. Також було розглянуто дискусійні питання обліку кредиторської заборгованості.

У другому розділі **«Особливості кредиторської заборгованості на прикладі ТОВ «АКМЕГА»** було наведено загальну організаційно-економічну характеристику підприємства, основні види діяльності, організаційну структуру та аналіз ключових економічних показників. Розглянуто облікову політику ТОВ «АКМЕГА» щодо кредиторської заборгованості, порядок документального оформлення операцій та їх відображення на рахунках бухгалтерського обліку. Також було висвітлено питання автоматизації обліку кредиторської заборгованості на досліджуваному підприємстві. Запропоновані шляхи вдосконалення облікової системи в частині кредиторської заборгованості з урахуванням виявлених недоліків.

У третьому розділі **«Контроль та аналіз кредиторської заборгованості»** розкрито мету та завдання контролю кредиторської заборгованості, його взаємозв'язок з ефективним управлінням. Досліджено організацію системи внутрішнього контролю, зокрема контрольні процедури щодо стану та руху кредиторської заборгованості, здійснено оцінку ефективності контролю та системи управління кредиторською заборгованістю у ТОВ «АКМЕГА», виявлено основні проблеми та недоліки, а також надано практичні рекомендації щодо вдосконалення відповідних процесів на підприємстві. Проведено аналіз динаміки, складу,

структури та показників оборотності й періоду погашення кредиторської заборгованості.

ВИСНОВКИ

За результатами виконаної роботи можна зробити наступні висновки:

1. У ході дослідження сутності кредиторської заборгованості було виявлено, що кредиторська заборгованість – це зобов'язання підприємства перед іншими юридичними та фізичними особами, що виникають внаслідок минулих операцій і погашення яких призведе до зменшення ресурсів підприємства. Класифікація кредиторської заборгованості може здійснюватися за термінами погашення (поточна і довгострокова), метою виникнення (за товари, роботи, послуги, перед бюджетом, працівниками тощо) та валютою зобов'язань. Первісно кредиторська заборгованість оцінюється за справедливою вартістю отриманих товарів/послуг або за теперішньою вартістю майбутніх грошових потоків для погашення. Надалі здійснюється оцінка за амортизованою собівартістю із застосуванням ефективної ставки відсотка згідно з МСФЗ.

2. Кредиторська заборгованість має такі ключові особливості: безоплатність користування, чіткі строки погашення згідно договорів, без гарантій, роль у забезпеченні безперервності операційного циклу та підтриманні ліквідності підприємства як своєрідного «фінансового буферу», вплив на податкові зобов'язання з податку на прибуток через коригування витрат, можливість слугувати індикатором надійності контрагентів. З облікової точки зору, кредиторська заборгованість відображається на рахунках класу 6 "Поточні зобов'язання" і деталізується за видами заборгованості (постачальникам, бюджету, працівникам тощо) та контрагентами. Своєчасна ідентифікація, визнання та оцінка кредиторської заборгованості забезпечує достовірне відображення зобов'язань у фінансовій звітності підприємства. Ураховуючи ці специфічні риси, своєчасний моніторинг та ефективне управління кредиторською заборгованістю є критично важливим для забезпечення стабільного фінансового стану та безперебійної діяльності підприємства.

3. Зі стрімким розвитком інформаційних технологій питання автоматизації облікових процесів стає все більш актуальним для сучасних компаній. Облік кредиторської заборгованості не є винятком і може бути значно спрощений та прискорений за допомогою спеціалізованих програмних рішень. Автоматизовані системи обліку кредиторської заборгованості передбачають використання комп'ютерного програмного забезпечення, яке управляє всім циклом обліку кредиторської заборгованості, від первинної реєстрації договірних зобов'язань до підготовки звітності. Такий підхід значно підвищує оперативність обробки даних, знижує ризик помилок у розрахунках, полегшує процес моніторингу та аналізу заборгованості. Процес автоматизації обліку кредиторської заборгованості передбачає формування первинних документів в електронному вигляді, використання електронного документообігу, ведення аналітичного обліку заборгованості за різними параметрами, автоматизований контроль термінів погашення, формування звітності та інтеграцію з іншими модулями бухгалтерської програми. Сучасні бухгалтерські інформаційні системи надають широкий набір

інструментів для повної автоматизації обліку кредиторської заборгованості, включаючи аналітичний облік, контроль термінів, резерви під безнадійні борги, облік операцій по рахунках дебіторів, підготовку документів для оплати, регуляторну звітність, інструменти ABC- та XYZ-аналізу заборгованості, розрахунок фінансових показників. Впровадження програмних рішень для автоматизації бухгалтерського обліку є перспективним напрямком підвищення ефективності роботи облікового персоналу, оптимізації процесу контролю та аналізу кредиторської заборгованості та забезпечення фінансової стійкості підприємства. Повна автоматизація можлива лише за умови створення інтегрованої інформаційної системи для безперервного обміну даними між усіма програмними продуктами компанії.

4. Належний облік кредиторської заборгованості є вкрай важливим для фінансової стабільності підприємства. Основні проблеми - відсутність чіткої класифікації видів заборгованості, необхідність удосконалення обліку, питання довгострокової заборгованості та резервів сумнівних боргів. Для вдосконалення обліку потрібно розширювати коло контрагентів, контролювати їх платоспроможність, створювати резерви, встановлювати ліміти заборгованості, проводити ревізії та інвентаризацію. Це забезпечить достовірні дані для управлінських рішень щодо оптимізації розрахунків.

5. У ТОВ «АКМЕГА» розроблена чітка методика обліку кредиторської заборгованості відповідно до вимог законодавства. Для обліку різних видів заборгованості використовуються рахунки класу 6 «Поточні зобов'язання» з деталізацією за субрахунками та аналітичними рахунками у розрізі контрагентів, договорів, термінів оплати. Первинними документами є рахунки-фактури, акти виконаних робіт, податкові накладні. Облік ведеться в спеціалізованій програмі «BAS: Бухгалтерія», формуються оборотно-сальдові відомості. Для імпорту відображаються курсові різниці, митна вартість, мито, ПДВ. Ведеться аналітичний облік податкових зобов'язань. Впроваджена системна методика із застосуванням необхідної документації та процедур контролю забезпечує достовірне відображення кредиторської заборгованості у звітності та ефективне управління грошовими потоками підприємства.

6. Для вдосконалення обліку та контролю кредиторської заборгованості пропонується комплексний підхід: автоматизація моніторингу й сповіщень про платежі, розробка регламентів з авансів, лімітів, відстрочок та штрафів, впровадження електронного документообігу та хмарних сервісів для звірки з контрагентами, використання факторингу й банківських гарантій, перегляд співпраці з ненадійними партнерами, розширення аналітичного обліку за термінами та територіями, організація внутрішнього аудиту операцій, навчання персоналу. Комплексна реалізація цих заходів дозволить підвищити достовірність даних, мінімізувати ризики, покращити облік заборгованості та ефективність управління фінансовими потоками.

7. Ефективний контроль кредиторської заборгованості дозволяє забезпечити своєчасне виконання зобов'язань перед партнерами, захистити ділову репутацію та уникнути штрафних санкцій. Українські науковці наголошують на

необхідності контролю для підтримання оптимального рівня заборгованості, мінімізації ризиків фінансової кризи та неплатоспроможності, узгодження із загальною фінансовою стратегією підприємства. Ключовими аспектами ефективного контролю кредиторської заборгованості є ретельний моніторинг строків погашення для уникнення прострочених платежів, регулярний аналіз структури заборгованості задля виявлення потенційних ризиків, встановлення чітких внутрішніх процедур та розподіл відповідальності. Контроль має базуватися на безперебійному потоці та обміні відповідними документами між підрозділами. Важливо також оцінювати показники оборотності заборгованості та її вплив на фінансовий стан. Контроль кредиторської заборгованості є невід'ємною складовою загальної стратегії управління оборотним капіталом та фінансами, спрямованою на забезпечення платоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості підприємства.

8. Ключовим напрямком є контроль кредиторської заборгованості – зобов'язань перед постачальниками та іншими контрагентами. Підприємство застосовує комплексний підхід, який включає: чіткий облік типів заборгованості, аналітичний облік у розрізі постачальників, систему попереджень про терміни оплати, щорічну інвентаризацію розрахунків, збалансований підхід до погашення зобов'язань та використання заборгованості як джерела фінансування, диференційований підхід до різних видів заборгованості, централізоване управління через фінансовий відділ, взаємний залік боргів, знижки для стимулювання своєчасної оплати, факторинг дебіторської заборгованості та можливість передачі функцій обліку та контролю спеціалізованим компаніям. Незважаючи на недоліки, завдяки комплексному підходу досягається баланс між підтримкою платоспроможності, збереженням партнерських відносин та ефективним використанням фінансів. Проте керівництву варто постійно вдосконалювати систему контролю для мінімізації ризиків та підвищення ефективності.

9. ТОВ «АКМЕГА» стикається з низкою проблем в управлінні кредиторською заборгованістю, серед яких: стрімке нарощування загальної суми кредиторської заборгованості, особливо перед постачальниками та бюджетом, що створює ризики погіршення ліквідності та платоспроможності; надмірне використання кредиторської заборгованості як джерела фінансування обороту; низькі показники абсолютної ліквідності, незважаючи на поступове поліпшення швидкої та загальної ліквідності; непоодинокі випадки виникнення простроченої заборгованості, що може призвести до штрафних санкцій та судових позовів; проблеми з оперативним контролем та узгодженням заборгованості через велику кількість контрагентів, недостатній штат фінансового відділу та централізацію процесів управління; певні недоліки в системі документального оформлення операцій та інвентаризації розрахунків. Отже, підприємству необхідно комплексно вдосконалювати систему управління кредиторською заборгованістю для мінімізації ризиків та підвищення ефективності фінансових процесів.

10. Напрями вдосконалення контролю кредиторської заборгованості у ТОВ «АКМЕГА» включають впровадження автоматизованої системи обліку та контролю, розробку чітких внутрішніх процедур і політик управління заборгованістю, регулярний моніторинг показників оборотності та термінів

погашення боргів, диверсифікацію джерел фінансування та оптимізацію структури заборгованості, налагодження ефективної комунікації з кредиторами, впровадження КРІ та системи мотивації персоналу, використання сучасних методів аналізу та прогнозування грошових потоків, інтеграцію в систему ризик-менеджменту, а також безперервне вдосконалення процесів за циклом «планувати-виконувати-перевіряти-коригувати», вивчення кращих практик, забезпечення гнучкості та адаптивності системи.

11. Ефективне управління кредиторською заборгованістю є важливим аспектом забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. Аналіз динаміки поточних зобов'язань ТОВ «АКМЕГА» у 2021-2023 роках виявив стрімке зростання їх обсягів. Якщо у 2021 році загальна сума становила 51 532,9 тис. грн, то у 2022 році вона зросла на 37,7% до 70 946 тис. грн, а у 2023 році - ще на 59,8% до 113 493,1 тис. грн. Така тенденція, з одного боку, може свідчити про ефективне використання активів для нарощування ринкової присутності та обсягів продажів. Проте, з іншого боку, диспропорція між зростанням зобов'язань та активів створює ризики для платоспроможності в майбутньому. Найбільший приріст спостерігався у заборгованості за товари, роботи, послуги - з 28,1% у 2021 році до 41,2% у 2023 році, та розрахунками з бюджетом - з 3,7% до 13,4% відповідно. Для підтримання фінансової стабільності ТОВ «АКМЕГА» необхідно ретельно контролювати структуру та динаміку кредиторської заборгованості, оптимізувати розрахунки з контрагентами.

АНОТАЦІЯ

Тішанська М.О. «Облік і контроль кредиторської заборгованості: теорія та практика (на прикладі ТОВ «АКМЕГА»)».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» за освітньою програмою «Облік і аудит і податковий консалтинг». Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2024.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти обліку та контролю кредиторської заборгованості.

Вивчено теоретичні засади обліку та контролю кредиторської заборгованості, досліджено особливості у ТОВ «АКМЕГА».

Проаналізовано загальну економічну характеристику діяльності ТОВ«АКМЕГА», динаміку, структуру та оборотність кредиторської заборгованості на підприємстві.

Запропоновано автоматизувати процеси моніторингу та контролю кредиторської заборгованості, використовувати електронні документи, відкрити додаткові субрахунки за термінами погашення та географічним розташуванням контрагентів тощо.

Ключові слова: кредиторська заборгованість, облік, автоматизація, внутрішній контроль, аналіз.

ANNOTATION

Tishanska M.O. «Accounting and Control of Accounts Payable: Theory and Practice (on the example of LLC «AKMEGA»)».

Qualification work for obtaining the educational degree of Bachelor in the specialty 071 «Accounting and Taxation» under the educational program «Accounting and Auditing». Odesa National Economic University. – Odesa, 2024.

The work examines the theoretical aspects of accounting and control of accounts payable. The theoretical principles of accounting and control of accounts payable were studied, the peculiarities of «AKMEGA» LLC were investigated.

The general economic characteristics of the activity of LLC «AKMEGA» are the dynamics, structure and turnover of accounts payable at the enterprises were analyzed.

It is proposed to automate the processes of monitoring and controlling bad debts, to use electronic documents, to open additional sub-accounts according to repayment terms and geographical location of counterparties, etc.

Key words: accounts payable, accounting, automation, internal control, analysis.